

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора

Тичини Дмитра Михайловича на дисертацію

Набієва Ботіра Пардаєвича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану», представлену до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Сучасна Україна переживає глибокі соціально-економічні трансформації, зумовлені як повномасштабною збройною агресією, так і системною кризою в окремих сферах суспільного життя. Одним із наслідків таких змін стало зростання рівня криміналізації соціального середовища, у тому числі сімейно-побутової сфери, яка дедалі частіше перетворюється на осередок вчинення кримінальних правопорушень, зокрема пов'язаних із домашнім насильством. На тлі зниження життєвого рівня широких верств населення, послаблення інфраструктури охорони здоров'я, освіти, культури, а також поширення економічної нестабільності, актуалізуються нові виклики для системи запобігання злочинності в сімейному середовищі.

Відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України, сім'я розглядається як спільнота осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки. Водночас саме такі взаємозв'язки іноді стають підґрунтям для виникнення затяжних конфліктів, що призводять до агресії, емоційного та фізичного насильства. Домашнє насильство, як прояв персоніфікованої неприязні та міжособистісної ворожості, часто виникає на тлі тривалих стресових ситуацій, відчуження, емоційного вигорання, соціальної депривації, а також психологічної травматизації учасників сімейних відносин.

Кримінально-правові правопорушення у цій сфері мають, як правило, латентний характер і відбуваються в умовах закритого побутового простору, що ускладнює їх виявлення, реагування та правове документування. При цьому варто розрізняти поняття сімейної сфери та сімейно-побутових відносин. Якщо перше має чітке нормативне визначення, то друге – охоплює ширший спектр неформалізованих взаємин між особами, які можуть не мати правового статусу членів однієї сім'ї, але проживають разом, підтримують побутові контакти, або знаходяться в інтимному партнерстві без офіційного шлюбу.

Особливого значення набуває осмислення проблематики домашнього насильства у світлі сучасного розвитку сімейної кримінології (кримінофамілістики), яка відходить від спрощених феміністичних

трактувань і орієнтується на глибоке вивчення комплексної детермінації насильства в сім'ї. Вагомий внесок у формування наукових підходів до цього питання зробила доповідь Всесвітньої організації охорони здоров'я «Насильство і його вплив на здоров'я. Доповідь про ситуацію в світі» (2002), у якій наголошено, що саме сімейне середовище є базовим чинником формування насильницької поведінки дітей та молоді.

Запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану неможливе без ефективної реалізації міжнародно-правових стандартів захисту прав людини, насамперед положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульської конвенції). Незважаючи на те, що Україна ратифікувала цей документ лише у 2022 році, більшість передбачених ним нормативно-правових та інституційних змін досі перебувають на етапі розробки, що свідчить про недостатню результативність внутрішньодержавної політики в цій сфері.

Враховуючи процеси європейської інтеграції, необхідним є впровадження у правоохоронну діяльність не лише сучасних форм виявлення та документування фактів домашнього насильства, а й комплексної системи кримінологічного прогнозування, ресоціалізації та профілактики. Законодавчі ініціативи повинні супроводжуватись ефективною міжвідомчою координацією, налагодженням соціального діалогу з громадами та створенням інституційної інфраструктури підтримки постраждалих.

Таким чином, кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану мають ґрунтуватися на: оновленні кримінально-правових підходів до кваліфікації фактів насильства в сім'ї; забезпеченні доступу до правосуддя для потерпілих осіб; підвищенні рівня правової обізнаності населення; реалізації засобів раннього виявлення кризових ситуацій у сім'ї; міжнародній співпраці в імплементації кращих практик реагування.

Водночас гуманізація соціальних відносин і послідовна орієнтація державної політики на людину, її права і гідність мають стати невід'ємною складовою стратегії побудови демократичного, безпечного суспільства навіть в умовах воєнних викликів.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.
Науковий рівень дисертаційного дослідження та опублікованих праць Б. П. Набієва відповідає встановленим вимогам до здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Дослідження виконано з дотриманням положень міжнародно-правових актів, зокрема: Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо

жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція, 2011 р.), Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2021 р.).

Також зміст дисертації узгоджується з положеннями національних стратегічних документів і державних програм, а саме: Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на період до 2025 року (постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 року № 145), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Результати дисертаційного дослідження отримали наукове визнання через публікацію шести праць, серед яких три наукові статті у фахових виданнях, включених до переліку МОН України з юридичних наук, а також три тези доповідей на науково-практичних заходах. Вказані публікації засвідчують наукову новизну, актуальність та практичну значущість обраної тематики.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження за своїм змістом і науковим характером є одним із перших комплексних монографічних досліджень, у якому реалізовано системний, науково обґрунтований підхід до формування кримінально-правових і кримінологічних засад запобігання домашньому насильству, з урахуванням особливостей воєнного стану в Україні. У межах роботи запропоновано низку праксеологічних рішень, спрямованих на вдосконалення запобіжної діяльності держави в умовах зростання соціальної напруги, масштабного переміщення населення та деградації традиційних механізмів соціального контролю.

Низка висновків і результатів, отриманих у процесі дослідження, характеризуються новизною та мають суттєве наукове і практичне значення, зокрема:

– на основі кримінологічного аналізу офіційної статистики обґрунтовано факт зростання рівня латентних правопорушень у сфері

сімейно-побутових відносин, зокрема адміністративних (ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення), кримінальних (ст. 126-1 Кримінального кодексу України) та особливо тяжких злочинів, пов'язаних із домашнім насильством. Доведено необхідність адаптації системи запобігання таким правопорушенням до реалій воєнного стану, зокрема в умовах внутрішнього переміщення, регіональної маргіналізації та соціально-психологічної вразливості постраждалих груп;

- науково обґрунтовано доцільність уточнення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 Кримінального кодексу України, з пропозицією замінити нечіткі терміни «сімейні» та «близькі відносини» на більш конкретне визначення – «родинні відносини», що дозволить забезпечити правову визначеність та уніфікацію підходів у правозастосовній практиці;

- сформовано модель загальносоціального запобігання домашньому насильству в умовах збройного конфлікту, яка інтегрує міжгалузевий підхід та передбачає реалізацію Комплексної програми до 2030 року. Програма включає правові, організаційні, медичні, освітні, інформаційні та соціальні компоненти, а також заходи у сфері оборони і безпеки;

- запропоновано впровадження кримінологічної методики стратегічного планування у сфері протидії домашньому насильству, що передбачає довгострокове планування, адаптоване до регіональних потреб і базоване на міжнародних стандартах. Окреслено шляхи реалізації таких підходів через обласні та місцеві програми безпеки;

- розроблено кримінологічну модель спеціально-кримінологічного запобігання домашньому насильству, з урахуванням специфіки прифронтових і деокупованих територій, де особливо актуальними є заходи як групового (громадського), так і індивідуально-профілактичного рівнів – із фокусом на посттравматичні стани, розрив соціальних зв'язків і підвищену агресивність у родинному середовищі.

До концептуальних напрацювань, що заслуговують на увагу, належать: уточнення поняття кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, як суспільно небезпечного діяння, що полягає у вчиненні фізичного, психологічного, економічного чи сексуального насильства щодо подружжя, колишнього подружжя або особи, з якою правопорушник перебуває (перебував) у родинних відносинах; уточнення суб'єкта злочину – особа, яка досягла 16-річного віку, є осудною та несе кримінальну відповідальність за діяння, передбачені ст. 126-1 Кримінального кодексу України; визначення загальносоціального запобігання як комплексу правових, соціальних, інформаційних, медичних та інших заходів, спрямованих на нейтралізацію причин і умов домашнього насильства;

класифікація кримінально-правових заходів реагування за критерієм обмеження волі: *не пов'язані з обмеженням волі* – штраф, громадські та виправні роботи, позбавлення права обіймати певні посади; *пов'язані з обмеженням волі* – арешт, обмеження волі, позбавлення волі на визначений строк, довічне позбавлення волі (за наявності кваліфікуючих обставин у межах сімейних відносин).

У межах дисертації окреслено перспективні напрями подальших наукових пошуків, зокрема: систематизація детермінант, що сприяють руйнуванню сімейного середовища в умовах війни; розширення кримінологічної характеристики кривдників із урахуванням соціально-демографічних, кримінально-правових і морально-психологічних чинників; вдосконалення системи професійної підготовки поліцейських у сфері запобігання домашньому насильству шляхом поєднання «hard skills» та «soft skills»; розроблення теоретичних і практичних засад віктимологічного підходу до захисту постраждалих, з акцентом на створення спеціалізованих підрозділів, центрів підтримки, партнерських моделей взаємодії з правоохоронцями, та зниження ризиків повторної віктимізації.

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у фахових наукових виданнях України та апробовано на науково-практичних конференціях. Публікації відповідають предмету дослідження, сприяють розв'язанню поставлених у дисертації завдань і мають високий ступінь прикладної значущості.

Таким чином, дисертація Набієва Ботіра Пардаєвича виконана на високому науково-методичному рівні, містить низку теоретичних і практичних новацій, відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її основні положення є логічно послідовними, аргументованими та такими, що мають вагоме практичне значення в умовах сучасної кримінально-правової політики України.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків дисертаційної роботи Набієва Ботіра Пардаєвича не викликають жодних зауважень. Вони логічно витікають із тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Подані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Емпіричну базу дослідження становлять: зведені матеріали аналізу 132 кримінальних проваджень, відкритих за ст. 126-1 Кримінального кодексу

України протягом 2022–2024 років у різних регіонах України; узагальнені результати опитувань, проведених серед 58 прокурорів, 138 слідчих та 284 працівників підрозділів превентивної діяльності, патрульної поліції Національної поліції України у Запорізькій, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Сумській та Харківській областях; аналітичні матеріали, зокрема звіти, узагальнення та статистичні дані МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України; матеріали міжнародних інституцій, таких як Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (GREVIO), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Європейський центр захисту прав людини (EHRAC) та ін.; результати діяльності громадських організацій, зокрема «Ла Страда – Україна», «Форпост», «Сильні» та інших, що спеціалізуються на питаннях захисту прав постраждалих від домашнього насильства.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Застосування належного методологічного підходу (комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання) забезпечило наукову обґрунтованість, системність і достовірність отриманих результатів. Зокрема, у роботі використано такі методи: діалектичний метод – дозволив дослідити феномен домашнього насильства у його розвитку, простежити історичну еволюцію форм його прояву, проаналізувати законодавче регулювання та його взаємозв'язок з іншими видами девіантної поведінки, а також розкрити детермінаційний комплекс кримінального правопорушення; системний підхід – забезпечив розгляд домашнього насильства як складного багаторівневого явища, що складається з взаємопов'язаних правових, соціальних, психологічних і поведінкових компонентів; дозволив виявити внутрішні взаємозв'язки між елементами цього комплексу; історико-правовий метод – використано для дослідження становлення та розвитку наукової думки, етапів еволюції правового регулювання та формування практики запобігання домашньому насильству в Україні та за її межами; структурно-функціональний метод – сприяв визначенню кримінологічної характеристики домашнього насильства в умовах воєнного стану, а також дозволив виокремити функціональні компоненти системи його запобігання.

Метод моделювання – відіграв ключову роль у формуванні авторської кримінологічної моделі запобігання домашньому насильству, охорони сім'ї та захисту постраждалих осіб, а також у розробленні узагальнених висновків і пропозицій щодо удосконалення законодавства та практики його реалізації. Логіко-юридичний метод – використано для формалізації та обґрунтування

окремих правових конструкцій, а також під час розроблення пропозицій щодо нормативного регулювання заходів протидії домашньому насильству. Метод контент-аналізу – застосовано для обробки й інтерпретації емпіричних даних, отриманих із відкритих джерел (зокрема статистики Національної поліції України, прокуратури, звітів громадських організацій), з подальшим проведенням кількісного та якісного аналізу. Соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання, спостереження) – були використані для збору емпіричного матеріалу щодо рівня поінформованості громадян, досвіду правоохоронців і фахівців соціальної сфери, а також оцінки ефективності державної політики у сфері запобігання домашньому насильству. Статистичні методи – забезпечили опрацювання офіційної статистичної інформації, виявлення динаміки, тенденцій та рівнів поширення домашнього насильства, зокрема у регіональному розрізі.

Варто зазначити, що методологія дослідження ґрунтується на раціональному поєднанні теоретичних і емпіричних методів. Емпіричні підходи застосовувалися для верифікації фактологічного матеріалу, пов'язаного з конкретними випадками, подіями чи статистичними спостереженнями. Водночас обґрунтування загальних висновків, концепцій та моделей здійснювалося на основі теоретико-критичного аналізу, що спирається на логічну структуру аргументації, унеможливаючи обмеження лише емпіричними спостереженнями діяльності органів правопорядку.

Застосування зазначених методів дозволило отримати науково обґрунтовані результати щодо кримінально-правових і кримінологічних засад запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану, а також розробити низку практично значущих рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних інституцій у цій сфері.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у: *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень проблем запобігання домашньому насильству та кримінальним правопорушенням пов'язаних з ним (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 квітня 2025 р.); *діяльності Національної поліції України* – для розроблення та удосконалення відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів, а також підготовки методичних рекомендацій з питань організації ефективної системи запобігання домашньому насильству, забезпечення належного захисту прав і законних інтересів потерпілих; *освітньому процесі* – для підготовки підручників, лекцій, навчально-практичних посібників, методичних рекомендацій з навчальних курсів кримінального права та кримінології, що

використовуються під час проведення різних форм навчальних занять і тренінгів у межах підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» та «магістр» за спеціальністю 081 «Право», а також у системі підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 квітня 2025 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційна робота Б. П. Набієва складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (241 найменування на 25 сторінках) та трьох додатків на 8 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 275 сторінок, з них основний текст дисертації – 227 сторінок. У цілому дисертація являє собою системне, цілісне та комплексне дослідження, в якому відповідно до обраної мети і завдань здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукового завдання. Усі розділи роботи логічно поєднані й відбивають головну, на думку опонента, національно-правову ідею, а саме запобігання кримінальним правопорушенням.

Варто наголосити, що у сучасних умовах проблема запобігання домашньому насильству в Україні набуває особливої гостроти, оскільки вона безпосередньо зачіпає фундаментальні права людини на життя, безпеку, гідність і свободу від жорстокого поводження. Домашнє насильство – це не лише порушення кримінального закону, а й глибока соціальна проблема, що має комплексну природу, охоплюючи правові, психологічні, культурні, економічні та гендерні аспекти. Попри певні позитивні зрушення у сфері нормативного врегулювання – зокрема прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), а також внесення змін до Кримінального кодексу України (ст. 126-1), – система запобігання домашньому насильству в Україні залишається фрагментарною, недостатньо ефективною та реактивною за своєю природою, а відтак потребує системного підходу, який передбачає консолідацію зусиль державних інституцій, громадянського суспільства, міжнародних партнерів та наукової спільноти. Лише за умов комплексної, скоординованої політики та орієнтації на захист людської гідності можливе створення ефективною національної системи протидії домашньому насильству, здатної захистити найвразливіших членів суспільства.

Проведене здобувачем дослідження є завершеним, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами котрого сформовані теоретичні положення, пропозиції до законодавства, практичні рекомендації, що розкривають зміст предмету дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані Набієвим Ботіром Пардаєвичем результати дисертаційного дослідження щодо кримінально-правових та кримінологічних засад запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідних розробках установ й організацій, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень за даним напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу Б. П. Набієва, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Варто наголосити, що збройне вторгнення кардинально змінило соціально-економічну ситуацію в країні, вплинуло на всі сфери життєдіяльності українського суспільства. Не виключенням стала й правоохоронна сфера! Саме тому зараз у нашій державі виникла необхідність у впровадженні ефективної моделі кримінологічної безпеки, спрямованої на забезпечення законних інтересів особи, суспільства й держави та їх захист від небезпек і злочинних впливів. Таким чином, у контексті предмету дослідження з урахуванням умов воєнного стану, дисертанту варто було б зупинити увагу на особливостях кримінологічної безпеки у сімейній сфері із впровадженням в діяльність суб'єктів запобігання комплексу науково обґрунтованих інструментів спрямованих на моніторинг сфери, виявлення та усунення криміногенних (віктимогенних) чинників й прийняття на цій основі ефективних правових і регуляторних рішень, у тому числі відомчого (міжвідомчого) характеру.

2. Звертаючи увагу на детермінаційний комплекс, що у першу чергу обумовлений воєнними, соціально-економічними та ціннісно-ідеологічними викликами, зумовлюючи інтенсифікацію деструкції поведінки на груповому та особистісному рівнях, автор нажалі залишив поза увагою такий вагомий чинник як маргіналізація, який, на думку опонента, суттєво впливає на вчинення кримінальних правопорушень у сімейній сфері, особливо насильницького характеру.

Варто наголосити, що посилення процесів соціального розшарування суспільства, зміни ціннісних орієнтирів, масова десоціалізація населення, а особливо воєнні дії на території країни створили підстави для посилення у суспільстві маргінальних процесів. Умови формування дитини, її виховання,

соціалізація, вплив зовнішніх факторів протягом життя, впливають на розвиток маргінальності й пов'язану з нею соціальну деформацію. Більше того, зважаючи на те, що негативні прояви маргіналізму формуються, як правило, у неблагополучних сім'ях, то виявлення таких сімей, а тим більше вплив на них різними способами, у тому числі і правовими – є одним із пріоритетних завдань профілактичного характеру. Тим більше, що формування антигромадської поведінки найчастіше саме в неблагополучних, зокрема матеріально-незабезпечених сім'ях, давно підтверджується кримінологічними дослідженнями.

3. В умовах сьогодення, помітним прошарком населення стають люди з інвалідністю. З урахуванням воєнних дій, надалі кількість таких осіб в Україні лише збільшуватиметься. Якщо виходити із фізичних, а інколи й психічних можливостей зазначених категорій людей, то їх існування та підтримка життя, як правило, повністю залежать від родини. І цей факт сприяє ще більшій латентності випадків можливого насильства у сім'ї над такими особами. Звісно, що якщо у дітей, жінок ще є шанс розірвати складні взаємини усередині родини, то люди, про яких йдеться, позбавленні навіть такої можливості. Таким чином, виникає принаймні два запитання: по-перше, чи досліджувалося дисертантом становище таких осіб в українських родинах?; по-друге, які заходи запобігання доцільно застосовувати до кривдників таких осіб відповідно до ст.91-1 Кримінального кодексу України?

Такі зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують полеміки й щодо інших положень і висновків дисертанта, яка, очевидно, буде продовжена під час захисту. Вони носять локальний, переважно дискусійний характер і, в цілому, не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Набієва Ботіра Пардаєвича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота *Набієва Ботіра Пардаєвича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану»*, подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, в якому узагальнено та розв'язано комплексну науково-прикладну задачу запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану за допомоги кримінально-правового й кримінологічного інструментарію з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення практики діяльності правоохоронних органів й громадськості.

2. Дисертація «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **Набієв Ботір Пардаєвич заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

Офіційний опонент:

**Головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Дмитро ТИЧИНА

Погоджено:

**Проректор
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Олег ТАРАСЕНКО